

Kadın Eğitimi Odağında Bir Film Analizi: *Mona Lisa'nın Gülüşü*

A Film Analysis with a Focus on Women's Education: Mona Lisa Smile

Celal ASLAN

Assoc. Prof., Van Yuzuncu Yil University, Department of Turkish Language and Literature, Van, Türkiye
Doç. Dr., Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü, Van, Türkiye
Orcid: 0000-0001-6729-4531 | e-posta: celalaslann@gmail.com

Şayla YILDIRIM

Ph. D. Student., Inonu University, Institute of Educational Sciences, Department of Social Studies Education, Malatya, Türkiye
Doktora Öğrencisi, İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü, Malatya, Türkiye
Orcid: 0000-0002-5993-8605 | e-posta: sailayildirim@gmail.com

Article Information/Makale Bilgisi

Cite as/Atıf: Aslan, C. and Yıldırım, Ş. (2023). A film analysis with a focus on women's education: *Mona Lisa Smile*. *Van Yüzüncü Yıl University the Journal of Social Sciences Institute*, 62, 31-40

Aslan, C. ve Yıldırım, Ş. (2023). Kadın eğitimi odağında bir film analizi: *Mona Lisa'nın Gülüşü*. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 62, 31-40

Article Types / Makale Türü: Research Article/Araştırma Makalesi

Received/Geliş Tarihi: 06 May / Mayıs 2023

Accepted/Kabul Tarihi: 05 September / Eylül 2023

Published/Yayın Tarihi: 31 December/Aralık 2023

Pub Date Season/Yayın Sezonu: December/Aralık

Issue/Sayı: 62 **Pages/Sayfa:** 31-40

Plagiarism/İntihal: This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software./ Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi.

Published by/Yayıncı: Van Yüzüncü Yıl University of Social Sciences Institute/Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Ethical Statement/Etik Beyan: It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited/ Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur (Celal ASLAN & Şayla YILDIRIM).

Telif Hakkı ve Lisans/Copyright & License: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır./ Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0.

Öz

Mona Lisa'nın Gülüşü, okul-öğrenci-öğretmen ilişkisi bağlamında kadın eğitimi işleyen bir filmdir. Eğitim konusunun sinemaya yansıtıldığı örnek yapımların sayısı oldukça fazla olmakla birlikte bu filmde 1950'ler Amerikasının kadın eğitimi anlayışı, kadınların eğitimi konusunda köklü bir kurum olan Wellesley Koleji örneğinden hareketle işlenir. Wellesley Koleji, kuruluşundan günümüze dek kadın eğitimi konusunda çok önemli faaliyetler gerçekleştirmiştir. Bu açıdan kolejin tarihsel gerçekliğinin yanı sıra eğitim ilkeleri de konservatist ve liberalist eğitim anlayışlarının filmin senaryosunda en önemli çatışma unsuru olarak işlenmesine olanak sağlar. Filmin olay örgüsü ve tematik yapısı, söz konusu karşıt eğitim anlayışlarının çatışması üzerine inşa edilen fiktif evrenin analizi çerçevesinde tahlil edilmiştir. Filmde özgürlükçü eğitim anlayışı özellikle kadın eğitimi konusunda feminist bir karakter göstermektedir. Mona Lisa'nın Gülüşü, ilk bakışta kadın haklarına odaklanan bir film olarak görülebilir. Ancak filmde örtük olarak işlenen başka izlekler de vardır. Bu çalışmanın amacı, Mona Lisa'nın Gülüşü filmine dair yapılan çalışmalarda feminist yöntemle yapılan söylem analizlerine, eğitim odağında içerik çözümlemesi yaparak katkı sağlamaya çalışmaktır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Konservatist Eğitim, Liberal Eğitim, Kadın Eğitimi, Sinema, *Mona Lisa'nın Gülüşü*, Edmund Burke

Abstract

The film *Mona Lisa Smile* explores the dynamics between female students and their educators. There are several great movies that deal with the topic of education, but this one is particularly noteworthy because it uses Wellesley College, a historically significant women's college, as a case study for illuminating the state of women's education in the United States in the 1950s. The film's central conflict stems not just from the historical reality of the university, but also from the divergent pedagogical tenets held by conservatives and liberals. Within the framework of the analysis of the fictional universe, which is founded on the tension between these divergent pedagogical perspectives, we examine the film's plot and thematic structure. The feminist aspect of libertarian education is on full display throughout the film, especially as it pertains to women's education. This research aims to add to the feminist discourse analyses of the film *Mona Lisa Smile* by shifting the emphasis of teaching toward content analysis.

Keywords: Education, Conservative Education, Liberal Education, Women Education, Cinema, *Mona Lisa Smile*, Edmund Burke

Giriş

Geleneksel eğitimin ve kurumlarının sorgulanmaya başlanması her toplumda aynı tarihsel süreç içerisinde ortaya çıkmamıştır. Avrupa kıtasında Fransız Aydınlanması düşünürleri, mevcut eğitim kurumlarını öğrencilerin zihinlerini tutsak etmekle eleştirir; onlara göre soru-cevaplı dinî öğretim, ilerletici bir bilimsel bakışın öğretilmesinden ziyade Ortaçağdaki zihinsel durgunluğun tekrarı ve dayatması niteliği taşır (Gutek, 2017, s. 187). Fransız Aydınlanmasıyla liberalizm, eğitimde kişinin bireyselliğini öne çıkarır. Bunu, 'düşünmenin özgürleştirilmesi' takip eder. Akademik özgürlük ve öğrenme-öğretme özgürlüğü, liberal eğitim anlayışının önemli kavramlarıdır. Liberalizm, akademik özgürlüğün üç alanda gerçekleştirilmesini öne sürer: Kurumsal baskıdan kurtulma özgürlüğü, kurumsal özgürlüğün ifadesi ve yöntemsel-metodolojik verimliliğin bir unsuru olarak özgürlük. Bir eğitim kurumunda kurumsal baskı; kurullar, mütevelli heyetleri ve yöneticiler eliyle ortaya çıkar. Bunun yanı sıra eğitim kurumları daha üst hiyerarşik aktörler tarafından da baskı altına alınabilir. Son olarak eğitim, yöntemsel açıdan da kısıtlamalara tabi kalabilir (Gutek, 2017, s. 212-213). Liberal eğitime göre tüm bu kısıtlama ve baskılardan kurtulmak şarttır. Öte taraftan Aydınlanma düşüncesi, monarkın bireyler üzerinde inşa edilen ve ilahi otoriteyi araç olarak kullanan yönetme erkini ortadan kaldırmaya çalışmıştır. Aydınlanma düşünürlerinin öngördüğü toplum sözleşmesinde bireye özgürlük, eşitlik ve mülkiyet gibi haklar tanınmıştır. Bu noktada karşıt düşünür olarak -aynı zamanda bir Aydınlanma dönemi düşünürü olan- Edmund Burke (1729-1797), bireylerin her yerde ve her zaman aynı düzeyde hakları olamayacağını, Aydınlanma düşünürlerince ileri sürülen doğal ve toplumsal ayrımlarının yanlış yaklaşımlardan kaynaklandığını iddia ederek konuya oldukça radikal bir perspektiften bakar. Ona göre birey, doğduğu andan itibaren tarihsel sürecin neticesi olan bir toplumsal sözleşmeyle tesis edilmiş bir ortama doğar ve söz konusu toplumsal sözleşmeye iradeleri dışında kendiliğinden katılmak durumunda kalır (Akkaş, 2000, s. 110).

Bu çatışma içerisinde şekillenen liberal eğitim ve karşıtı olarak konservatist (muhafazakâr) eğitim, mevcut kurum ve yöntemleri koruma konusunda farklı görüşlere sahiptir. Tarihsel süreçte deneyimlenen ve gelenekleşerek sağlamlaşan kurum, yöntem ve uygulamalardan vazgeçilmemesi gereğine inanan muhafazakâr eğitimin savunucusu Burke, eğitimde değişime ve yeniliğe direnç göstermenin yanı sıra değişimin uygun ortam ve zamanın gözetilerek gerçekleştirilmesi gerektiğinin altını da çizer. Burke'ye göre kültürel mirasın aktarımı ve korunması ancak geleneğe sadık eğitim ve eğitim kurumlarıyla mümkündür. Aile, devlet, kilise, okul gibi kurumlara saygı duymak gelenekçi eğitim açısından korunması gereken bir duyarlılık alanıdır. Bu duyarlılığa karşı çıkan her türlü değişim hareketini, bir tehdit olarak tanımlar. Edmund Burke muhafazakârlığın oluşumunda önemli bir isim olmuştur. Hatta muhafazakâr eğitim konusunda önemli bir otorite olduğu rahatlıkla söylenebilir. Burke, muhafazakâr eğitimde bir referans niteliği taşır; muhafazakâr düşüncenin başat ismi sayılabilir (Karadeniz, 2003, s. 17-18). Burke, muhafazakâr eğitimin zorunluluk yasalarını şu ilkelere dayandırır:

- 1) Kurumlar; geleneksel uygulamalar tarihsel süreçte ortaya çıkmış haklar ve görevlerin karmaşık bir bütününden ibarettir.
- 2) İnsan davranışı, belirli bir kurumsal sistem içinde şartlama yoluyla gelişir ve kültürel miras bir kuşaktan diğerine aktarılır;
- 3) İnsan kültürü ve kurumlar denenmiş insan yaşantısındaki sürekliliği yansıtır; bu yaşantı denenmemiş yeni veya devrimsel bir eylemle ortadan kaldırılmamalıdır;
- 4) Gelenek; kolektif, sosyal zekanın bir hazinesidir (Gutek, 2017, s. 219). Özetle Burke'ye göre eğitimde geleneksel yaklaşım, ebeveyn ve çocukları arasında değerlerin ve kültürel mirasın sürekliliğini sağlar.

Bu çerçevede liberal eğitim ve muhafazakâr eğitim arasındaki karşıtlık ve çatışmanın oldukça derin olduğu görülmektedir. Liberal eğitimi başıbozuklukla suçlayan muhafazakâr eğitim, bu noktada elitist bir tutum sergiler. Özellikle eğitim politikalarında karar vericilerin geleneğe bağlı olmalarını şart koşar. Eğitim kurumlarında sosyal değişim ve yeniden yapılanmaya karşı çıkar. Kurumların sosyal denge ve süreklilik bilincini inşa etmesinden yanadır. Muhafazakâr eğitimciler, geleneksel müfredatı korurlar ve eğitimde yeni yaklaşımlara şiddetle karşı çıkarlar. Dolayısıyla keşif yöntemi, grup öğretimi, yeteneğe ve ilgiye dayalı öğretim gibi modern eğitim yöntemlerinin önemsiz ve geçici olduğuna inanırlar. İnsan doğasının ancak geleneklerle düzenli ve dengede tutulabileceği düşüncesi muhafazakâr eğitimin en önemli tezlerinden biridir. Otorite ve disiplin, eğitimde düzensizliğe yol açan her türlü keyfiliğin önünü kesebilecek önemli olgulardır. Bu noktada liberalizmin; bireysel davranan, tarihsel açıdan gelişmiş kültürel gelenekleri göz önünde bulundurmeyen kişilerden oluşan atomistik bir topluma yol açacağını ileri sürerler (Gutek, 2017, s. 226).

Gutek'ten ana hatlarıyla özetlediğimiz liberal ve muhafazakâr eğitim yaklaşımlarının çatışmasını sinemada temsil eden *Mona Lisa'nın Gülüşü* (Mona Lisa Smile) adlı film, 1950'ler Amerikası'nın kadın-erkek ilişkilerini okul/egitim odağında işleyen ve bu yönüyle dönemin eğitim sistemini Wellesley Kolejinin öğretim yaklaşımları merkezinde eleştiriye tabi tutan bir filmidir.

Wellesley Koleji, 1870'te kadınların yüksek öğrenim görmelerini tutkuyla önemseyen Henry ve Pauline Durant çifti tarafından açılmıştır. Kadınların eğitim fırsatlarına ateşli bir şekilde inanan Henry Durant, kadınları "büyük çatışmalara, sosyal yaşamda geniş reformlara" hazırlamak ister ve "İşleri kadınlar yapabilir. Onlara şans veriyorum." amacıyla kolejin eğitim hedefini açıklar. İkinci Dünya Savaşı, Wellesley Koleji'ne bazı değişiklikler getirir. Wellesley'in yedinci başkanı Mildred McAfee, WAVES'e (ABD Donanması Kadın Yedek Birliği) liderlik etmek için 1942'den 1946'ya kadar vazife alır ve 1945'te Üstün Hizmet Madalyası ile ödüllendirilir. Savaş sonrasında yeni ihtiyaçlar ve zorunluluklar modern Wellesley eğitimini şekillendirmeye başlar. Wellesley'in birçok ünlü mezunu vardır ve bunlardan ikisi -Madeleine Korbel Albright '59 ve Hillary Rodham Clinton '69- ABD Dışişleri Bakanı olarak görev yapmışlardır (URL1, URL2).

Yukarıda kısaca değinilen eğitim yaklaşımları bağlamında değerlendirildiğinde *Mona Lisa'nın Gülüşü*'nün muhafazakâr ve liberal perspektifin çatışması üzerine kurulu olduğu söylenebilir: Bir tarafta tüm kadrosu ile Wellesley Koleji, öte tarafta liberalist bir öğretmen; bir tarafta aristokratik bir kurum ve eğitim anlayışı öte tarafta modernist ve liberal bir öğretmenin idealist eğitim anlayışı. Wellesley Kolejinin temsil ettiği gelenekçi ve aristokratik eğitim ile Katherine Watson'ın özgürlükçü ve bireyi (özelde kadını) merkeze alan feminist eğitim anlayışı çatışır. Değişim, bu çatışmanın en önemli unsurudur. Wellesley Koleji değişime kapalıdır ve geleneksel yapının korunmasından yanadır. Filmde rol verilen kolejin öğrencileri de -başlangıçta- değişime kapalıdır ve kendileri için hem kolej hem de sosyal çevre tarafından öngörülen yaşamı benimsemiş görünürler. Ancak filmin odaklandığı asıl hedef bireysel ve toplumsal değişimdir ve söz konusu değişim hem aksiyonlarla hem de senaryo kişilerinin eylemleriyle gerçekleştirilir. Bu açıdan bakıldığında *Mona Lisa'nın Gülüşü*, eğitim konulu bir film olmakla birlikte doğrudan eğitsel bir amaç güden bir yapım olarak görülemez.

Sinemanın, eğitim ile ilişkisi nerdeyse sinemanın 19. yy'da ortaya çıkması ile başlar ve yüzyılın başından itibaren özellikle Amerika'da sinema-egitim ilişkisine dair yoğun bir akademik çalışma ortaya konur. Ayrıca sinemanın ortaya çıkışından itibaren eğitim kurumlarında sinemadan eğitsel olarak yararlanmaya başlanır (Yakar, 2013). Sinemada eğitim konusu genellikle çift yönlü olarak işlenegelmiştir: sinemanın eğitim aracı olarak kullanımı veya eğitim olgusunun sinema aracılığıyla ele alınması (Yurdigül, 2014). Bu açıdan 1950'ler Amerikan toplumunun okul ve eğitim anlayışının kadın olgusu merkezinde eleştiriye tabi tutulduğu *Mona Lisa'nın Gülüşü* filminin eğitsel amaç gütmeyeceği, eğitim olgusunu dönem panoraması içerisinde yansıtan bir yapım olduğu söylenebilir.

1. Amaç ve Yöntem

Bu çalışmada Wellesley Koleji'nde uygulanan eğitim modelinin işlendiği *Mona Lisa'nın Gülüşü* filminin; eğitim ve özelde kadın eğitimi bağlamında incelenmesi amaçlandığından yöntem olarak doküman analizi yöntemi tercih edilmiştir. Araştırılması hedeflenen basılı ve elektronik materyalleri titizlik ile incelemek ve değerlendirmek için geliştirilmiş, nitel bir araştırma yöntemi olan doküman analizi, araştırılacak olgular hakkında bilgi içeren yazılı veya görsel materyallerin analizini içerir. Bu yöntem, kesin yargılara varmayan esnek yapısı ile karmaşık konuların özetlenmesinde araştırmacıların sıklıkla tercih ettiği bir yöntemdir. Doküman analizinde yazılı kaynakların yanı sıra fotoğraf, video ve film gibi malzemeler de kullanılabilir. Bu bağlamda doküman analizi araştırmacının müdahalesi olmadan kaydedilmiş ve niteliklerine göre yazı temelli, görüntü temelli, ses temelli ve görsel-işitsel temelli olarak ayırabileceğimiz materyalleri analiz etmek amacıyla kullanılabilir (Şimşek ve Yıldırım, 2016; Büyüköztürk vd., 2016). *Mona Lisa'nın Gülüşü* filmi, eğitim olgusunun kadın eğitimi odağında ve bir dönem panoraması içerisinde toplumsal gerçekliği yansıtan bir yapım olması bağlamında araştırma konusu ile ilgili temsiller içerdiği düşünüldüğünden amaçlı örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Bu örnekleme yönteminde araştırmacı konu ile ilgili bilgilendirici, benzersiz örnek olayları seçerek derinlemesine inceleme yapabilir (Neuman, 2010). Amaçsal örnekleme (purposive/purposeful sampling) çalışmanın amacına bağlı olarak bilgi açısından zengin durumların (information-rich cases) seçilerek derinlemesine araştırma yapılmasına olanak tanır. Belli ölçütleri karşılayan veya belli özelliklere sahip olan bir veya birden fazla özel durumlarda çalışılmak istendiğinde tercih edilir. Araştırmacı, seçilen durumlar bağlamında doğa ve toplum olaylarını ya da olgularını anlamaya ve bunlar arasındaki ilişkileri keşfetmeye ve açıklamaya çalışır. (Büyüköztürk vd., 2016, s. 90).

Filmin; amaçlı analizine yönelik olarak alan yazın incelendiğinde Türkçe literatürde herhangi bir çalışmaya rastlanmadığı gibi İngilizce çalışmalarda feminist yöntem ve cinsiyet söylemi açısından incelendiği tespit edilmiştir. Chao, Pei-Yu & Wang, Ya-huei (2021), 1950'ler geleneksel Amerikan toplumunda kadınların toplumsal cinsiyet kalıplarının nasıl inşa edildiğini ve maliyet-fayda analizi göz önünde bulundurularak evliliklerinin toplumsal normlarla nasıl gerçekleştirildiğini *Mona Lisa Smile*

filminden incelemeyi amaçlamışlardır. Makalede Becker'in yan bahis teorisi ve Homan'ın sosyal mübadele teorisi kullanılarak kadınların evlilik konusunda sosyolojik olarak nasıl bir ilişki içinde oldukları film üzerinden incelenmiştir. Faradila (2008) tarafından hazırlanan tez çalışmasında ise filmde toplumsal cinsiyet yargısı ifade eden dil kullanımı Teun Van Dijk tarafından üretilen söylem analizi teorisi ile çözümlenmeye çalışılmıştır. Bu makalede ise filmin; eğitim, kadın eğitimi, liberalist ve muhafazakâr eğitim izlekleri açısından incelenmiş olması özgün olarak görülebilir. Bununla birlikte eğitim ve sinema ilişkisi bağlamında filmin özellikle kadın eğitimi ve liberalist eğitim konularında eğitsel olarak kullanımına katkı sağlayabileceği düşünülebilir. Bu amaçla filmin kadın eğitiminin yanı sıra liberal ve muhafazakâr eğitim çatışmasını içeren her sahnesi titizlikle incelenmiş ve konu ile alakalı diyaloglar transkript edilmiştir.

2. *Mona Lisa'nın* Gülüğü: Olay Örgüsü ve İçerik Analizi

2.1. Olay Örgüsü

Film genelde 1950-55 dönemini anlatsa da olay zamanı 1953-1954 yıllarını kapsar. Columbia Pictures tarafından yapılan *Mona Lisa Smile*, 2003'te Amerika'da vizyona girer. Filmin yönetmeni Mike Newell'dir, senaristleri Lawrence Konnor ve Mark Rosenthal'dır (Newell, 2003). Başrollerinde ise Julia Roberts, Maggie Gyllenhaal, Julia Stiles ve Kirsten Dunst rol almaktadır. Filmin "Mona Lisa Smile" başlığı, Leonardo da Vinci'nin Mona Lisa adlı ünlü tablosundan mülhemdir ve filmde geleceği ile ilgili mutlu gözükken ancak yaşayacakları hayatın istedikleri hayat olup olmadığından emin ol(a)mayan kadınları temsilen kullanılmıştır.

Filmde hikâye edilen olaylar, Pearl Harbor saldırısı sonrası İkinci Dünya savaşının yol açtığı toplumsal olayların etkilerini hissettiren 1953 yılı Amerika'sında geçer. Sanat tarihi öğretmeni Katherine Watson'ın (Julia Roberts), Massachusetts'teki Wellesley Kolejinde öğretmenliğe başlamasıyla filmin olay örgüsü hızlı bir biçimde ilerler.

Filmde anlatıcı, liderlik niteliğine sahip bir öğrenci olan Betty Warren (Kirsten Dunst) karakteridir. 1953'te Wellesley Kolejindeki kadınların toplumsal statüleri -liberal öğretmen Katherine'nin gerçekleştireceği dönüşüme dek- yapacakları iyi bir evlilikle ölçülür. Katherine Watson, Atlanta Üniversitesinden yeni mezun bir sanat tarihi öğretmenidir. Asil bir aileden gelmediği söylenen ancak çok zeki olduğu bilinen bir kadındır. California'lı bohem bir kadın olan bu öğretmen ülkedeki en tutucu kolejlerden biri olan Wellesley'de öğretmenlik yapacaktır. Katherine, Wellesley Kolejine uyum sağlamaya değil fark yaratmaya gelmiştir.

Wellesley Kolejinde kadın öğrencilerin disiplinli ve bilgi yüklü birer 'evkadını' olarak yetiştirilmesine çalışılır. Egemen toplumsal normlara uyum, geleneksel çekirdek ailede ideal bir anne ve disipline edilmiş bir eş modeli üzerine kurulu bu eğitimin yegâne amacı; öğrencilerin, evlilik piyasasında rekabet edebilir bir donanıma sahip olmalarını sağlamaktır. Wellesley Koleji aslında informal evlilik eğitimi veren bir tür mesleki okuldur. Kolej; öğretim programı her ne kadar lisans eğitimi veren bir yapıda ise de yazılı olmayan kuralları vardır. Wellesley Kolejinin müfredatı, kentli (metropolitan deneyim) bir eğitim modeliyle tasarlanmıştır. Kadın öğrencilerin, 'kentli' birer kadın olarak yetiştirilmesi amaçlanır.

Filmin hikâyesi, Katherine ile kolejin değerlerinin çatışması üzerine kurgulanır. Sanat eğitimi sınıfında birçok kadın öğrenci bulunmasına karşılık senaryo sadece birkaç öğrenci üzerine odaklanır. Bu öğrencilerin ilki Joan (Julia Stiles), yeni nişanlıdır ve evlilik hazırlığı yapmaktadır. Katherine, Joan'ı Yale Hukuk Fakültesinde okuma hayalini gerçekleştirmesi yolunda teşvik eder. Connie (Ginnifer Goodwin) aşkta başarısız bir karakter, Giselle (Maggie Gyllenhaal) İtalyanca hocası Bill Dunbar (Dominic West) ile flörtleşen bir öğrencidir. İtalyanca hocası Dunbar, sahtekâr bir kişilik olmasına karşın filmin başkarakteri Katherine'nin ilgisini çekmeyi başarır. Ancak Katherine, Dunbar'ın uyduruk geçmişinin aslını öğrendiğinde onunla ilişkisini bitirir. Başrol Katherine'ye sınıftan rakip olarak seçilen karakter Betty Warren; sınıfın dahi, zekasıyla alaycılığı öne çıkarılan lider karakterli kişisidir. Evli olduğundan kolej eğitimini evliliğini tamamlayan ikincil önemde bir uğraş olarak görmektedir. Betty, kolejin idealize ettiği kadın karakterini yansıtıyor gibi gözükse de evliliği pek de yolunda gitmemekte ve evliliğinde yaşamakta olduğu olumsuz deneyim Katherine'nin liberal ve bağımsız kadın modelinin haklılığını yansıtıcı figür işleviyle senaryoya eklenmiş gibidir.

Filmin giriş sahnesindeki şu diyalog Wellesley Kolejinin idealist ve köklü bir kurum olduğuna dikkat çeker:

"Jocelyn Carr (Wellesley Koleji Başkanı): Eğitimin kapısını çalan kim?

Joan Brandwyn: Bütün kadınlar adına ben.

Kolej Başkanı: Ne istiyorsun?

Joan: Çok çalışarak ruhumu geliştirmek ve hayatımı bilime adanmak.

Kolej Başkanı: O halde hoş geldin. Senin izinden giden bütün kadınlar buraya girebilir.” (01:55:47-01:55:28).¹

Ancak ilk sahnenin aksine film boyunca kadın öğrencilerin, bilime adanmış bir hayat yerine geleneklere ve evliliğe/kocaya adanmış bir hayata hazırlanmalarına odaklanan bir eğitimin kutsandığı görülür. Toplumsal faydanın; bilim ve sanatın yüceleştiriciliğinin ardında saklı tutulması, Wellesley Koleji'nin muhafazakâr eğitim anlayışının liberal eğitimle çatışmasını başlangıçta görünür kılmaktan uzak tutar. Zaten Burke örneğinin temsil ettiği muhafazakâr eğitim anlayışında da bilim, sanat, erdem ve mükemmeliyet toplumsal ortaklığı ve faydayı inşa eden değerlerdir. Toplumsal var oluşu bu değerler sağlar. Böyle bir toplumda bireylerin iradesine ihtiyaç yoktur (Akkaş, 2000: 109), zira toplumsal olanın ideal düzeyde belirlenmiş olduğu bir sosyal yapıda her bireyin, “*ruhunu geliştirmek ve hayatını bilime adamak*” biricik vazifesidir. Wellesley Koleji'nin vadettiği eğitimin, her ne kadar aşkın değerleri barındırıyor görünse de bu sahneden sonra filmin hızla gelişen aksiyonu içerisinde bireyi yadsayan, özellikle kadın kimliğini yok sayan ve kadını evlilik aracılığıyla toplumsal faydanın en önemli aygıtı olarak gördüğü gösterilmeye başlanır.

Katherine, ilk dersine girmeden önce sınıf kapısının camından içeriyi süzerken okulun öğretmenlerinden biri olan Amanda Armstrong tarafından “*dikkat et öğrenciler, korkunun kokusunu alırlar*” (01:53:04-01:53:00) diye uyarılır. Katherine ilk dersine sanat tarihiyle ilgili görsellerle başlar. Öğrenciler slaytta yer alan her resmin künye bilgilerini eksiksiz bir biçimde aktarırlar. Öğrencilerin derse hazırbulunuşluk düzeyi Katherine'yi oldukça tedirgin eder. Katherine'nin Kolejdeki ilk dersini izleyen gözlemci bir kişi vardır. Gözlemci şahsın rolü, yeni öğretmenin nasıl ders anlattığını veya yeterlilik becerilerini gözlemlemekten ziyade yeni öğretmenin kolejin kurallarına/müfredatına sadık olup olmadığını denetlemektir. İlk dersin sonunda Katherine daha kontrollü olması gerektiği noktasında ikaz edilir.

Katherine'nin ilk dersi kendisi açısından tam bir hayal kırıklığı ile biter. Sınıftaki öğrencilerin tüm müfredatı ezberle bilmeleri ve sorulan sorulara eksiksiz yanıtlar vermeleri Katherine'yi sınıfı karşısında zayıf duruma düşürür. Karşısındaki sınıfın ortalamasının üstünde olduğunu fark eden Katherine, mevcut müfredat ile onlarla baş edemeyeceğini anlar. Sanat eğitiminin nakledilen ve ezberlenen bir olgu olmadığının bilincinde olan Katherine, sınıfına yönelik yeni bir yaklaşım sergilemesi gerektiğini fark eder. Eğitimin bireyleri özgürleştirici gücü, ancak liberal bir bakış açısıyla gerçekleştirilebilir. Muhafazakâr eğitimin; genel kabul gören bilginin nakledilmesi ve tekrarını değerli görmesi bireysel yaratıcılığa ve özgürce düşünmeye ket vurur. “*Aydınlanmanın en büyük sonuçlarından biri olan insan aklının doğmatik düşüncelerden sıyrılarak problem çözme, toplumsal yaşama yön verme gibi yetilere sahip olduğu düşüncesi, eğitim alanında da kendini göstermiş ve bireyin zihinsel yönde gelişme ve değişmeye dair büyük bir yatınlığa sahip olduğu yargısı benimsenmiş ve bireysel yaratıcılığı da ön plana çıkartmıştır. Liberalizme göre, toplum, siyaset, eğitim yaşama birlikte değişebilir, bu yüzden bireyler, mutlak doğrular, kökleşmiş gelenekler yerine rölativist yöntemler ile geleceklerini değiştirip kontrol edebilirler.*” (Uğurlu, 2015, s. 32-33). Tam da bu noktada Katherine'nin temsil ettiği liberal eğitim perspektifi *Mona Lisa'nın Gülüşü* filminde itici ve değiştirici rol kazanır. Kolejın sarsılmaz gibi görünen eğitim geleneğinin öğrenciler üzerinde kurduğu baskı ve hakimiyetin aslında ne kadar da kırılğan olduğu Katherine'nin ikinci dersinde apaçık ortaya çıkar.

Katherine ikinci dersine yeni görsellerle (daha basit ve ders müfredatıyla alakasız günlük resimler, kendi çocukluğunda çizmiş olduğu bir resim ve annesinin fotoğrafı) gelir ve öğrencilerine görsellere dair fikirlerini sorar:

Betty: Bu nedir?

Katherine: Siz Söyleyin

Bir başka öğrenci: Bu kitapta yok.

Katherine: Biliyorum. Sizce Güzel mi?

Katherine: Hadi bayanlar yanlış cevap yoktur. Hiçbir kitap size ne düşünmeniz gerektiğini söyleyemez. (1:43:30-1:42:56).

Öğrenciler, gösterilen resimlerin kitapta/müfredatta bulunmadığını söylerler. Bu sahne/diyalog, öğrencilerin müfredatın dışına çık(a)mama veya dayatılmış, ezberci eğitim ile Katherine'nin eleştirel düşünme eğitimi arasındaki gerilime vurgu yapması açısından önemlidir. Aynı zamanda Katherine'nin; öğrencilerinin özgürce düşünmelerini isteme arzusu, sonraki kesitlerde yapacaklarının bir öngönderimi olarak okunabilir. Öğrencilerin, kendi aralarında resim hakkında fikir beyan etmeye başlamaları Katherine'nin örtük hedefi bakımından başarılı bir adım olarak belirir. Öğrenci Betty'nin, Katherine'ye “*Standartlar, teknik, kompozisyon, renkler ve hatta konu var. Eğer çürümüş bir leşin sanat olduğunu hatta iyi olduğunu söylüyorsanız biz ne öğrenecez?*” sorusuna Katherine'nin verdiği “*Tam da bunu!*” (1:42:24-1:42:10) cevabı değişimin ilk kıvılcımı olarak görülebilir: “*Zihnimizi yeni fikirlere açık tutmaya çalışalım/öğrenelim.*” (1:41:10-1:41:05).

Filmde öğrencilerin klasik sanat tarihine -bilgisel/ezberci- vukufiyetlerinin sahnelendiği ilk ders, her ne kadar şartıcı ve hayranlık verici olsa da kolejın öğretim felsefesinin analitik bir eğitimden yoksunluğuna imada bulunan bir yansıma olarak da

¹ Filmden yapılan alıntılar, sitede (URL3) yayınlanan filmin kalan süresi dikkate alınarak yapılmıştır.

yorumlanabilir. Zira ilerleyen sahnelerde “bilgi küpü” öğrencilerin modern tarzdaki -öğret(n)ilmemiş olan- sanat ürünleri ile karşılaştıklarında yorum ve analiz yapamayışları, özne olarak değil birer bilgi aktaranı olarak terbiye edildiklerine işaretler. Katherine'nin, sınıfın her dersten AA almaya alışkın, başarılı öğrencilerinden biri olan Joan'a hazırladığı ödev için CC notu verme nedenini “*Şayet [Strauss'un] ne düşündüğünü bilmek isteseydim, onun kitabını satın alırdım.*” (1:26:24-1:26:12) şeklindeki açıklaması, söz konusu pasif öğrenmeye yöneltilen eleştiriye farklı bir perspektiften destek sağlar. Zira konservatist eğitim yeni bilgiyi değil, kabul görmüş ve mevcut bilgiyi esas alır. Akademik gelenek tarafından teyit edilmiş bilgi dışına çıkmak bu anlayış tarafından hoş görülmez. Oysa Katherine'nin eğitim yaklaşımı temsilinde liberal eğitimin yaratıcı ve öznel yorumlama becerileri, söz konusu statükocu anlayışın alternatifi/karşıtı olarak sunulur.

Diğer taraftan söz konusu diyalogun ardından Katherine'nin masasının üzerinde Joan'ın öğrenci dosyası olduğu gösterilir ve Joan'ın “O benim dosyam mı? Ne yazıyor?” demesi üzerine Katherine dosyayı incelerken notlarının çok yüksek olduğunu (AA) ve hukuk fakültesine hazırlandığını belirtir.

Katherine: Hangi hukuk fakültesine gitmeyi düşünüyorsun?

Joan: Aslında bunu pek düşünmedim. Çünkü mezun olduktan sonra evlenmeyi planlıyorum.

Katherine: Ya sonra?

Joan: Sonra...sonra evlenmiş olacağım.

Katherine: İkisini de yapabilirsin (1:25:50-1:25:05).

Filmin öne çıkarılan karakterlerinden biri olan Joan'ın cevabı, öğrencilerin hedeflerinin okulun temel amacıyla uyumlu olduğunu veya kendilerine biçilen rolü ne kadar benimsediklerini gösterir. Katherine'nin öğrencisine başka bir seçeneğinin de olduğunu aktarması açısından bu sahnenin, öğrencilerde gerçekleştirmek istediği perspektif değişimini temsil ettiği söylenebilir.

Kolejin klasik müfredatının sınırlarını ihlal etmeye başlayan Katherine, modern ve liberal eğitimci bir karakter olarak belirginleşmeye başlar. Kolejin eğitim hedefinin, geleceğin eğitimli kadınlarını birer evkadını ve başarılı olması beklenen erkeklerin evdeki gölgeleri olarak yetiştirmek olduğunun ayırdına varan Katherine için bu durum tam bir trajediye dönüşür. Öğrencilerinin de kendilerine biçilen hedef kimliği benimsediklerini gören Katherine “*Burası kolej gibi görünen bir görgü okulu. Beni kandırdılar. Burada geleceğin liderleri yetişiyor sanıyordum; ev kadınları değil.*” (46:33 – 46:25) sözü ile kolejin vizyonuna dair eleştirisini dile getirir. Kolejde nezaket kuralları dersini veren öğretmenin, öğrencilerine “*Kocanız kariyerinizde bir dönüm noktası...birkaç sene sonra tek sorumluluğunuz kocanız ve çocuklarınızla ilgilenmek olacak...en önemli not kocalarınızın verdiği nottur, benimki değil.*” (1:31:17-1:29:50) cümlesi kolejdeki eğitimin erkek egemen toplumun yararına vurgu yapar, oysa eğitimin kadını bireysel olarak var etme amacı taşıması gerektiğini düşünen Katherine, kendisini klasik eğitim sınırları içerisinde kalmaya zorlayan idare tarafından baskı görmeye başlar. Kolej müdürü Jocelyn Carr'ın, Katherine'yle “*Ders işleme yöntemlerin hakkında bazı telefonlar alıyorum Katherine. Yöntemlerin Wellesley için biraz alışılmışın dışında. Biz gelenekçiyiz Katherine. Burada kalmak istiyorsan...modern sanatı biraz azalt.*” (1:10:50-1:10:24) diyalogu, filmde Katherine'nin eğitim anlayışının kurum tarafından nasıl algılandığını göstermesi bakımından önemlidir. Liberalist eğitim anlayışının akademik özgürlüğün üç alanda gerçekleştirilmesini amaçladığına değinmiştik. *Mona Lisa'nın Gülüşü*'nde, özellikle kurumsal baskı ile yönetsel/metodolojik özgürlüğün kısıtlanmasının temsil edildiği söylenebilir. Filmin bu kesitinde Wellesley Kolejinin akademik kurulu ve yöneticilerinin sözü edilen akademik baskıyı nasıl uyguladıkları sahnelenir. Kolejin söz konusu baskıcı ve tutucu yönünü yansıtan olay zinciri, bir çalışanın kovulması ile somutlaştırılır. Kolejin geleneğini koruyan, bozulmasına izin vermeyen bir komite vardır ve mevcut düzeni bozan veya bozacağı var sayılan çalışanlar bu komite tarafından değerlendirilir. Öğrencilere doğum kontrol yöntemi salık veren kolejin öğretmenlerinden Amanda Armstrong, komitenin sert ve katı yüzüyle karşılaşır. Aslında bu personelin işten çıkarılma hadisesi, bir anlamda Katherine için de verilmiş bir gözdağı olarak okunmaya/izlenmeye müsaittir.

Filmde liberal ve tutucu öğretmen tiplerini Katherine ile Wellesley Koleji Başkanı Jocelyn Carr arasındaki karşıtlık üzerinden yansıtılır. Wellesley Kolejinde Katherine'ye göre birçok doğru vardır: “*doğru aile, doğru okul, doğru sanat, doğru düşünme*”. Bu noktada kolejin muhafazakâr idaresi ve geleneksel eğitim perspektifi Katherine'ya özgürce hareket etme olanağı vermemeye çalışsa da idealist öğretmen karakteri ile Katherine Watson, kendi doğrularını öğretmekten geri durmaz.

Katherine'nin oldukça etkileyici bir dersi Amerikan medyasında boy gösteren reklam afişlerinde kadın figürünün nasıl işlendiğine dairdir. Amfide geçen bu sahnede Katherine, reklamlarla dayatılan ve benimsetilmeye çalışılan kadın modelini öfke dolu bir tonda eleştiriye tabi tutar. “*Bir Wellesley mezununun mükemmel tasviri*” olarak nitelediği reklam afişlerinin cümleleri, Katherine'nin feminist tutumunun dolaysız aktarımını sağlar: “*Bir evkadını olarak iş bulabilir misin? Old Dutch temizleyicisi kullanın!*”, “*Ütü masası için karınızı nasıl ölçersiniz!*”, “*Kusursuz tabak. Kusursuz aşk. Hayatınızı Del Monte ile tatlandırın.*” ve “*Sizi özgür bırakacak bir korse!*”. Bütün bu reklam afişlerinde Amerikan endüstrisi ve toplumunun kadına bakış açısı bir çarpıda gösterilir.

Özellikle korse reklam afişinde geçen “Özgür olmak için daha iyi bir yol seçemezsiniz! ‘Hex-Form’ Korseleri” sloganına Katherine’in verdiği tepki öfke doludur: “Ne demek bu? Bu ne demek? Vazgeçiyorum. Siz kazandınız. Ülkedeki en zeki kadınlar. Sizden mükemmellik isterken...şeyi zora sokacağımı... Ne diyordu? Ne diyordu? ‘Doğuştan gelen rollerinizi’. Doğru mu bu? Doğuştan gelen rolleriniz mi? Benim hatam. Ders bitmiştir.” (50:05-47:40).

Bu sahnede eleştirilen sadece reklamlar değildir. Katherine’in eleştirisi bütüncül değerlendirildiğinde Burke’nin “birey, toplumsal sözleşmeye iradesi dışında kendiliğinden katılmak zorundadır” görüşü akla gelir. Filmde söz konusu gelenekçi bakış açısı özellikle kadınların “doğuştan gelen rolleri” olarak tasvir edilir. Aslında Katherine’in ‘bitirdiği’ bu ders sınıf üzerinde asıl etki bırakan ders olacaktır. Çünkü tek tırnak işareti içinde gösterilen ‘doğuştan gelen rolleriniz’ sözüyle Betty’in okul gazetesinde çıkan yazısında geçen “...bizim görevimiz, hatta zorunluluğumuz evlerimize tekrar dönmek ve geleneklerimizi geleceğe taşıyacak çocuklar dünyaya getirmektir.” (51:17-51:00) sözlerine gönderme yapar ki bu konuşma sınıfın en sert karakteri üzerinde dahi kalıcı bir tesir yaratır. Katherine’in ilk girdiği ders haricindeki tüm dersleri kolejin formel ders yöntemine aykırı düşer. Buna rağmen izleyici, başta kurallara sadık olduğu sezdirilen sınıfın Katherine’in ders yöntemine itirazı ile karşılaşmaz. Bunun yanı sıra Wellesley Koleji yönetiminin akademik kadroyu senelik değerlendirme toplantısında Katherine’in gelecek yılki sınıfına öğrencilerce oldukça talep olduğu konuşulur.

Katherine’in koleje sözleşmesinin uzatılması için ona koşulan şartlar Wellesley eğitiminin sınırlarını yansıtmaları açısından dikkate değerdir:

“Sadece bölüm başkanlığınca belirlenen ders programını işleyeceksiniz.

Ders planı her dönemin başında kurula/onaya sunulacak ve incelenecek.

Hiçbir zaman ve hiçbir koşulda öğrencilere alanınız dışında danışmanlık yapmayacak, tavsiye vermeyeceksiniz.

Öğretim üyeleriyle olan ilişkilerinizde profesyonel çerçevenin dışına çıkmamayı kabul edeceksiniz. Yukarıda belirtilen koşulları kabul ettiğiniz takdirde Wellesley geleneğinin bir parçası olabilirsiniz.” (15:45-14:57).

Giriş bölümünde değinildiği üzere liberal eğitimin en temel kavramları olan “akademik özgürlük ve öğrenme/öğretme özgürlüğü”nün ihlali olan bu şartnameye filmin liberalist öğretmeni Katherine Watson’ın yanıtı elbette olumsuz olur. Zira Katherine Watson’ın tek amacı fark yaratmak, duvarları yıkmak ve yeni fikirler oluşturmaktır. Bu sözleşmeyi kabul etmeyip Wellesley’den ayrılır. Katherine’in kolejden taksitle ayrılış sahnesinde öğrencilerin bisikletle öğretmenlerini sessiz ancak anlamlı bir biçimde takip ederek ona veda etmeleri Wellesley Koleji’nde değişimin başladığını örtük bir biçimde sezdirir.

2.2. İçerik Analizi

Filmin mikro düzlemde örneksediği Wellesley Koleji, kadın eğitimini evlilik ve ideal eş modeli yaratma temelinde kurgulanmıştır. Bu tür bir evliliğin iki temel ölçütü vardır: azami yarar ve asgari maliyet (Chao & Wang, 2021, s. 295-296). Kadınların beklenti ufku; iyi bir eş, çatışmadan uzak mükemmel bir aile, çocuklu bir yuva, gelecek ve para kaygısı olmayan bir ev modeli olarak çizilmiştir. Söz konusu aile modeli radyo programları ve reklamlarla idealize edilir. Filmin hem senaryosunda sahne olarak hem de filmin sonuna pastiş edilen o döneme ait sözü edilen reklamlar uysal, toplumsal normlara sadık ve kendilerine yüklenen iyi bir evkadını misyonunu eksiksiz yerine getiren kadın modelini tasvir eder. Hem erkek hem de kadın eş adaylarının seçimlerini böylesi bir fayda odaklı tercihle yapmaları dayatması, 1950’ler Amerikasında gelişen feminist hareketle kırılmaya yüz tutar. Filmde Katherine’ye söylenen “*Pearl Harbour oldu ve her şey değişti, herkes değişti*” (54:30-54:20) tespiti, dolaylı olarak İkinci Dünya Savaşı sonrası gelişen feminist hareketlere bir gönderim niteliğindedir. Filmin bu sahnesinde Pearl Harbour’a yapılan atıf, yaşanan değişimin başlangıç noktası olarak betimlenir. II. Dünya Savaşı’nın aile ve kadın-erkek ilişkileri üzerindeki görece etkisi Katherine’in özel yaşamı üzerinden somutlaştırılır. Aynı sahnede bir başka öğrencinin Pearl Harbour sonrasında anne ve babasının birbirlerine yabancılaşmaları ve nihayetinde boşanmalarını anlatması, toplumsal olayların aile ve bireyler üzerindeki değişimlerin etkisine vurgu yapar. Söz konusu değişim aynı zamanda toplumsal yaşamda deneyimlenen travmanın bir sonucudur. Artık hiçbir şey eskisi gibi değildir. Filmde sahnelenen Adem’in Kaburgası adlı itiraf partisinde Katherine’in nişanlısından ayrılmasına dair sarf ettiği sözler onun liberal perspektifinin yansımasıdır: “*Ayrıldık. Evet, çok hızlı oldu. Her ilişki evliliğe doğru gitmiyor.*” (53:08-52:55). Bu toplumsal değişimler özellikle kadınların toplumsal cinsiyet farkındalıklarının ortaya çıkması, kendi potansiyellerini ve öznelliklerini keşfetmelerine zemin hazırlar. Böylece kadınlar, psikolojik özgürlükleri ile kariyer ve aşka dayalı eş seçimi konusunda egemen sosyal normlardan uzaklaşmaya başlarlar.

Katherine’in liberal eğitim anlayışı sanatın özgürleştirici gücünden beslenir. Kadın rolü üzerinde Wellesley öğrencileri örneğinde gerçekleştirdiği değişim/dönüşüm sanat eğitiminin olanakları ile sağlanır. Katherine’in dersleri klasik/öngörülen bir eğitimin ötesinde sıra dışı bir nitelik gösterir. Bunu örnekleyen bir sahnede, Van Gogh’un ünlü Ayçiçekleri adlı sanat eserinin basit talimatlarla çizilebileceği bir örnek çalışma kutusu gösterilir. Kutunun üzerindeki yazıyı okuyan Giselle ve Katherine arasında geçen;

“Giselle: Kopyalayarak Van Gogh mu?”

Katherine: İronik değil mi? İdeallerini insanların beğenisine uydurmayı reddeden ve dürüstlüğünden ödün vermeyen adama ne yaptığımıza bakın. Onu küçük bir kutuya koyup eserlerini kopyalamanızı istedik. Seçim sizin hanımlar. Diğer insanların beklentilerine uyabilir ya da kendiniz olabilirsiniz.” (59:25-58-40).

diyalogu, hem Katherine’yi hem de öğrencileri baskılayan hiyerarşik beklentiye gönderme yapar: Kolejin Katherine’yi baskı altına almak istemesi ve öğrencilerin aynen kutunun üzerinde yazıldığı gibi basit/belli talimatlara itaat etmeleri zorunluluğu. Oysa öğrencilerine Van Gogh resmini teorik olarak öğretmek yerine onları Van Gogh resmini bizzat yapmaya yönelten pratiğe dayalı bir eğitim modelini benimseyen Katherine, öğrencilerinin potansiyellerini ortaya çıkarmaya ve dolaylı olarak onların değişimlerini inşa etmeye çalışır. Sanatın öznelleştirici ve özgürleştirici gücü, öğrencilerin kolektivist ve tutucu düşünme ve yaşamdan uzaklaşmalarına zemin hazırlar. Filmin evlilik izleği odağında biçimlendirilen kurgusu; öğrencilerin yaşamlarına ait seçimlerini, sosyal statü ya da toplumsal faydaya dayalı yapma zorunluluğundan kurtarıcı bir mesajı merkeze alır. Bu yönüyle Katherine’nin sergilediği bireysel tutum, kolej çevresince yadırgansa da öğrenciler tarafından içten içe kabullenme potansiyeli gösterir. Böylece geleneksel kararlardan liberal seçimlere doğru gerçekleşen değişim öncelikle evlilik anlayışının ters yüz olmasıyla başlar. Filmde sinik bir karakter olarak betimlenen Connie’nin sevdiği erkeğin, yasak olmasına rağmen erkekler yurdundaki odasına gitme cesareti göstermesi ve ona aşkı ilan etmesi, Betty’nin ‘kutsal evlilik’ algısını yıkan boşanma davası ve Joan’ın Hukuk Fakültesine başvuru yapması geleneksel normların sarsılışına ve Katherine’nin kolejde gerçekleştirmek istediklerini başardığına işaret eder. Ayrıca Hukuk Fakültesine gitmek yerine kendisini evliliğine adanmış olan Joan da fakülteye başvurusunu yapar. Böylece Katherine’nin temsil ettiği liberalist eğitim, öğrencilerin “itaatkâr kadın” kimliğinden “iddialı/talepkâr kadın” kimliğine dönüşümlerini başlatır. Bu açıdan *Mona Lisa’nın Gülüşü*, Wellesley Koleji kadın öğrencilerinin mükemmel bir eş ve anne olma uğruna kendi düşünce ve özelliklerinden feragat etmekten vazgeçmelerinin temsili olarak görülebilir.

Sonuç

Mona Lisa’nın Gülüşü filmi; içeriğinde baskın bir biçimde feminist mesaj içermesinin yanı sıra öğretmen, öğrenci ve okul üçlemesini liberalist-muhafazakâr eğitim çatışması içerisinde oldukça başarılı bir şekilde betimleyen bir yapıdır. Filmde Wellesley Kolejinin, kadın öğrencileri iyi bir eş ve evkadını olarak yetiştirmeye odaklanan eğitim yaklaşımında eleştiriye açık feminist öğeler baskın bir biçimde yansıtılır. Bununla birlikte 1945 sonrası Amerikan toplumunun kadına yüklediği misyonun eğitim odağında sorgulandığı filmde dönemin kadın eğitimine dair yansıtılan örtük mesajlar da önemlidir. Özellikle senaryonun derin yapısında var olan karşıt eğitim anlayışları, filmin diyaloglarında nadiren sözel olarak ifade edilmiştir. Filmin hem olay örgüsünün hem de karakterlerinin, söz konusu karşıtlık düzleminde biçimlendirildiği görülür. Filme konu olan Wellesley Kolejinin muhafazakâr eğitim anlayışı, Katherine Watson’ın temsil ettiği özgürlükçü eğitim anlayışıyla çatıştırılarak görünür kılmır. Zira filmde, Wellesley Kolejinin temsil ettiği anlayışın Katherine’den önce hiç sorgulanmamış olduğu sezdirilir. Kadın eğitiminde egemen olan geleneksel anlayışın tekil bir örnekle sarsılışının hikâye edildiği *Mona Lisa’nın Gülüşü*’nde, aynı zamanda geleneksel ve güçlü kökleri olan bir eğitim kurumunda yaşanan değişim ve dönüşümün başlangıç evresine ayna tutulur. *Mona Lisa’nın Gülüşü* filminin, muhafazakâr ve liberalist eğitim çatışmasına dair barındırdığı öğeler nedeniyle özellikle kadın eğitiminin 1950’ler Amerikasını başarılı bir biçimde yansıttığı; ayrıca içerdiği örtük ve doğrudan mesajları ile liberalist eğitimi idealize eden ve bu yönüyle kadın eğitimi olgusunun sinematografik bir temsili olduğu söylenebilir.

